

नवी दिल्लीस्थित भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेने सन २०१६-१७ पासून राहुरीच्या महात्मा फु ले कृषि विद्यापीठाला शेतकरी प्रथम प्रकल्प मंजूर केलेला आहे. भारतातील विविध राज्यातील एकूण ५२ केंद्रांमध्ये शेतकरी प्रथम प्रकल्प कार्यान्वित असून महाराष्ट्र राज्यासाठी राहुरी येथील हा एकमेव प्रकल्प कृषि अनुसंधान परिषदेने मंजूर केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत शेतकरी हा केंद्रबिंदु असून त्याच्याकडे असणारे शेत, नाविन्यपूर्ण उपक्रम, साधनसामुग्री, विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने हा अभिनव प्रकल्प राबविण्यात येत आहे.

शेतकरी प्रथम म्हणजे

शेतकरी प्रथम प्रकल्पाची उद्दिष्ट्ये

- शेती पध्दतीमध्ये योग्य तो बदल करून उत्पन्न वाढवून शेतकऱ्यांना आर्थिक व सामाजिकदृष्ट्या सक्षम बनविणे.
- जोडधंद्याच्या मदतीने छोट्या अल्पभुधारक व शेतमजुरांना उपजिविकेचे साधन उपलब्ध करणे. उदा. शेळीपालन, कुक्कुटपालन इ.
- शाश्वत शेती विकासासाठी एकात्मिक शेती पध्दती मॉडेल विकसित करणे.
- सहभागी शेतकऱ्यांचा व शेतमजुरांचा उत्पन्न वाढविण्यासाठी अभिप्राय घेणे.

प्रमुख मार्गदर्शक

डॉ. के. पी. विश्वनाथा

मा. कुलगुरु
मफुकृवि, राहुरी

डॉ. शरद गडाख

संचालक, संशोधन व विस्तार शिक्षण
मफुकृवि, राहुरी

डॉ. लाखन सिंह

संचालक,
भाकृअप-कृषि तंत्रज्ञान व
संशोधन संस्था, पुणे

डॉ. किरण कोकाटे

माजी उपमहासंचालक, (कृषि विस्तार)
भाकृअप, नवी दिल्ली आणि
माजी संचालक, विस्तार शिक्षण
मफुकृवि, राहुरी

प्रकल्प संघ

नांव व हुद्दा

डॉ. पंडित खर्डे

प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र तथा
प्रमुख अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

प्रसारण केंद्र, मफुकृवि, राहुरी
फोन नं. : 02826 - 283249
मो. : ८२७५०३३८२२

नांव व हुद्दा

डॉ. अनिल दुर्गुडे

सहाय्यक प्राध्यापक, मृदाशास्त्र व कृषि
रसायन विभाग तथा सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

मृदाशास्त्र व कृषि रसायन विभाग
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९८२२५९८९६४

नांव व हुद्दा

प्रा. मंजाबापु गावडे

सहाय्यक प्राध्यापक, उद्यान विद्या तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

प्रमुख शास्त्रज्ञ (बियाणे)
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९४२२९२२०६०

सह-अन्वेषक पीक व पीक पध्दती

नांव व हुद्दा

डॉ. नंदकुमार कुटे

वरिष्ठ शास्त्रज्ञ, कडधान्य सुधार प्रकल्प तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

अखिल भारतीय समन्वित कडधान्य सुधार
प्रकल्प, मफुकृवि, राहुरी
मो. : ७५८८५९३३९८

नांव व हुद्दा

डॉ. उल्हास सुर्वे

सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विद्या तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

कृषि विद्या विभाग,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९८२२६०६५९९

नांव व हुद्दा

डॉ. भगवान देशमुख

सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विस्तार तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

विस्तार शिक्षण संचलनालय,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ७५८८०७८४६७

सह-अन्वेषक पशुधन घटक

नांव व हुद्दा

डॉ. संजय मंडकमाले

सहयोगी प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र
तथा सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

अखिल भारतीय समन्वीत संगमनेरी शेळी
सुधार प्रकल्प, मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९४०३६०२६४४

नांव व हुद्दा

डॉ. रविंद्र निमसे

प्रमुख पशुवैद्यकीय अधिकारी तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९४२२९७९५२५

नांव व हुद्दा

डॉ. सचिन सदाफळ

सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विस्तार तथा
सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

प्रसारण केंद्र,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ७५८८००५२९९

सह-अन्वेषक सामाजिक आर्थिक व दुवे विकास

नांव व हुद्दा

डॉ. वसंत पोखरकर

सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र विभाग
तथा सह-अन्वेषक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

कृषि अर्थशास्त्र विभाग,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९८८९८३८५९८

प्रकल्प सहाय्यक

नांव व हुद्दा

श्री. विजय शेडगे

वरिष्ठ संशोधन सहयोगी
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

भाकृअप, शेतकरी प्रथम कार्यक्रम
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९८८९६८७९००

नांव व हुद्दा

श्री. किरण मगर
प्रक्षेत्र सहाय्यक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

भाकृअप, शेतकरी प्रथम कार्यक्रम,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ९९२९३५०२५७

नांव व हुद्दा

श्री. अमोल गायकवाड
प्रक्षेत्र सहाय्यक,
भाकृअप, शेतकरी प्रथम प्रकल्प

पत्ता

भाकृअप, शेतकरी प्रथम कार्यक्रम,
मफुकृवि, राहुरी
मो. : ८६६८२९५२३५

गावांची निवड व ग्रामीण मुल्यांकन

शेतकरी प्रथम प्रकल्प राहुरी तालुक्यातील चिंचविहिरे व कणगर गावांमध्ये राबविला जात आहे. यासाठी कृषि विभागाची मदत घेण्यात आली. सदर प्रकल्पामध्ये दोन्ही गावांतील ७५० कुटुंबांचा समावेश करण्यात आला आहे. हि दोन्ही गावे प्रामुख्याने अवर्षणप्रवन विभागात येतात व येथे वार्षिक सरासरी ५०० मि.मि.पेक्षा कमी पर्जन्यमान आहे. प्रकल्पाच्या सुरुवातीला ग्रामीण मुल्यांकनाद्वारे गावातील परिस्थितीचा आढावा घेण्यात आला. ग्रामीण मुल्यांकनाद्वारे गावातील वेगवेगळ्या अडचणी शोधण्यात आल्या व त्यावर मात करण्यासाठी एकात्मिक शेती पद्धती मॉडेल तयार करण्यात आले. त्यामध्ये कडधान्य व तृणधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान, फळबाग उत्पादन तंत्रज्ञान त्याचबरोबर दुग्धव्यवस्थापन, शेततळ्यातील मत्स्यपालन, शेळीपालन व परसबागेतील कुक्कुटपालन इ. समावेश करण्यात आलेला आहे.

एकात्मिक शेती पध्दती घटक

पीक आधारित घटक

रब्बी ज्वारी उत्पादन तंत्रज्ञान

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांनी विकसित केलेल्या ज्वारी उत्पादनाच्या पंचसुत्री तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यात आला आहे. त्यामध्ये मुलस्थानी पाणी मुरविणे, जमिनीच्या प्रकारानुसार वाणांची निवड, पेरणीनंतर ओलावा व्यवस्थापन, पीक संरक्षण इ. बाबींचा समावेश आहे. सन २०१७-१८ मध्ये २०० एकर क्षेत्रावर फुले सुचित्रा, फुले रेवती, फुले वसुधा व फुले अनुराधा या वाणांची प्रात्यक्षिके घेण्यात आली. सन २०१८-१९ मध्ये १०० एकर क्षेत्रावर वरील वाणांची प्रात्यक्षिके घेण्यात आली. तसेच सन २०१९-२० मध्ये १०० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात येत आहेत. या प्रात्यक्षिकांद्वारे सुमारे २८.१५ टक्के इतकी उत्पादनात वाढ झाली.

बाजरी उत्पादन तंत्रज्ञान

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांनी विकसित केलेल्या लोहाचे प्रमाण जास्त असणारी (८१ पीपीएम) बाजरीचा धनशक्ती वाणाचे व आदीशक्ती वाणाचे सन २०१८-१९ मध्ये १०० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात आली तसेच सन २०१९-२० च्या खरीप हंगामात धनशक्ती व आदीशक्ती वाणांचे १०० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेतली आहेत. याद्वारे २६.४५ टक्के उत्पादनात वाढ झालेली आहे.

कडधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान

- हरभरा पिकाचे सन २०१७-१८ व सन २०१८-१९ मध्ये दिग्विजय व विशाल या वाणांचे १०० एकर क्षेत्रावर पीक प्रात्यक्षिके घेण्यात आली व २०१९-२० मध्ये फुले विक्रम या वाणाची ५० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेणे प्रस्तावित आहे. फुले विक्रम हा वाण यंत्राद्वारे काढणीसाठी चांगला वाण आहे. हरभरा पीक प्रात्यक्षिकाध्ये बियाणे बदल, बिजप्रक्रिया, आंतरमशागत व एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन या बाबींवर विशेष लक्ष देण्यात आले आहे. याद्वारे २७.०५ टक्के पीक उत्पादनात वाढ झाल्याचे दिसून आले.

- तुर पिकाच्या विपुला वाणाचे सन २०१७-१८ मध्ये १० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात आली. सन २०१८-१९ मध्ये बी.डी.एन-७११ या वाणाची ५० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात आली तसेच सन २०१९-२० मध्ये फुले राजेश्वरी वाणाची ५० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात येत आहेत. तुर पीक प्रात्यक्षिकांमध्ये बियाणे बदल, बिजप्रक्रिया, आंतरमशागत व एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन या बाबींवर विशेष लक्ष देण्यात आले. या प्रात्यक्षिकांद्वारे २५.१२ टक्के पीक उत्पादनात वाढ झाली आहे.

फळबाग व्यवस्थापन

या घटकांतर्गत डाळिंब उत्पादन तंत्रज्ञानाची सन २०१७-१८, सन २०१८-१९ व सन २०१९-२० या वर्षांमध्ये अनुक्रमे ५० एकर क्षेत्रावर प्रात्यक्षिके घेण्यात आली. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांनी विकसित केलेल्या डाळिंबाच्या भगवा व फुले सुपर भगवा या वाणांची निवड तसेच डाळिंबाची गुणवत्ता वाढविण्यासाठी स्फुरद व पालाश विरघळविणारे जीवाणू, अँझोटोबॅक्टर व ट्रायकोडर्मा इ. जीवाणूखतांचा वापर करण्यात आला. तसेच विद्यापीठाने विकसित केलेल्या सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचा वापर करण्यात आला. विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे मार्गदर्शन शेतकऱ्यांना वेळोवेळी मिळत आहे. या प्रात्यक्षिकांतर्गत डाळिंब उत्पादनात सुमारे ३० टक्के वाढ झाल्याचे दिसून आले.

शेततळ्यातील मत्स्यपालन

चिंचविहिरे व कणगर गावांमध्ये राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानांतर्गत १०० पेक्षा जास्त शेततळ्यांची निर्मिती करण्यात आली आहे. यापैकी ४० शेततळ्यांमध्ये सन २०१७-१८ मध्ये रोहु व सायपरनस जातीचे मत्स्यबीज सोडण्यात आले. त्यासाठी शेतकऱ्यांना शेततळ्यातील मत्स्यपालन याचे प्रशिक्षण देण्यात आले. शेततळ्यातील मत्स्यपालन

हे शेतकऱ्यांसाठी अतिरीक्त उत्पादनाचे साधन आहे, तसेच यामुळे शेततळ्यातील शेवाळाचा पुर्णपणे नायनाट होतो. प्रत्येक शेततळ्यातून सुमारे रु. ५५०००/- इतके निव्वळ उत्पन्न मिळू शकते.

परसबागेतील कुक्कुटपालन

भूमिहिन व अल्पभुधारक शेतकऱ्यांसाठी कमी खर्चाचे परसबागेतील कुक्कुटपालन या अंतर्गत ग्रामप्रिया जातीचे ६० एकदिवसीय कुक्कुट पिल्ले प्रति कुटुंब देण्यात आले. यासाठी निवडलेल्या कुटुंबांना प्रशिक्षण देण्यात आले. सन २०१७-१८ मध्ये एकुण १२००, सन २०१८-१९ मध्ये ६००० कुक्कुट पिल्ले देण्यात आली. लसीकरण व खाद्यव्यवस्थापन यावर विशेष लक्ष देण्यात आले. गावातच निविष्टांची व्यवस्था या अंतर्गत कणगर गावामध्ये एका अंडी उबवणी केंद्राची सुरुवात करण्यात आली आहे. या जोड व्यवसायाद्वारे प्रति कुटुंबाला रु. ३००००/- प्रति वर्ष इतके वाढिव उत्पन्न मिळू शकेल.

दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन

शेतीला जोड धंदा म्हणून दुग्धव्यवसाय ओळखला जातो. प्रकल्पांतर्गत दुग्धउत्पादन वाढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले फुले त्रिवेणी व राष्ट्रीय डेअरी विकास बोर्ड यांच्याकडील उच्च प्रतिच्या जातींचा कृत्रिम रेतनासाठी उपयोग, फुले जयवंत व गुणवंत चान्याचा उपयोग, मुक्तगोठा पद्धतीचे महत्व सांगून त्याबद्दल दुग्धउत्पादकांना जागरूक करण्यात आले. उन्हाळ्यात जाणवणाऱ्या चारा टंचाईवर मात करण्यासाठी मुरघास तयार करण्यासाठी शेतकऱ्यांना प्रशिक्षित करण्यात आले.

शेळीपालन

शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी संगमनेरी जातीचा पैदाशीचा बोकड शेतकरी गटांमध्ये देण्यात आला. शेळीपालनामध्ये लसीकरण व खाद्य व्यवस्थापनावर भर देण्यात आला. शेळीपालक शेतकऱ्यांना शेळ्यांना चारा खाण्यासाठीच्या गव्हाणी देण्यात आल्या. शेळीपालकांना याबाबत प्रशिक्षित करण्यात आले.

गांडूळखत निर्मिती

सॅट्रिय शेतीला प्राधान्य देण्यासाठी गांडूळखत निर्मितीचे प्रशिक्षण शेतकऱ्यांना देण्यात आले. तसेच गांडूळ खताचे बेड व गांडूळबीजही शेतकऱ्यांना देण्यात आले.

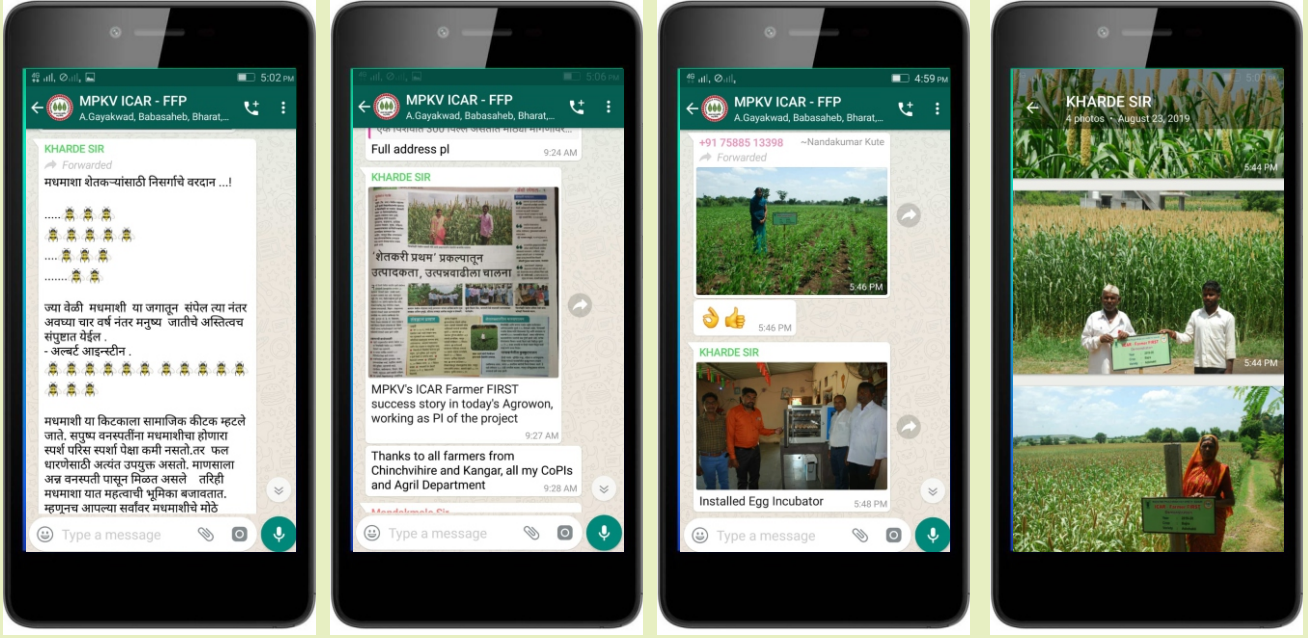

काढणीपश्चात तंत्रज्ञान

प्रकल्पांतर्गत तुर व हरभरा या पिकांचे प्रात्यक्षिके घेतली जातात. त्याद्वारे तयार धान्याचा उपयोग दाळ तयार करण्यासाठी व्हावा म्हणून चिंचविहिरे व कणगर गावात प्रत्येकी एक अशा दोन पीकेव्ही मिनी दाळ मिल बसविण्यात आल्या आहेत. गावातील महिला बचत गटांना सक्षम करण्यासाठी व महिलांना उत्पन्नाचे साधन म्हणून दाळ मिलचा उपयोग होत आहे. महिलांना उच्च प्रतीची दाळ तयार करण्यासाठी प्रशिक्षणही देण्यात आलेले आहे.

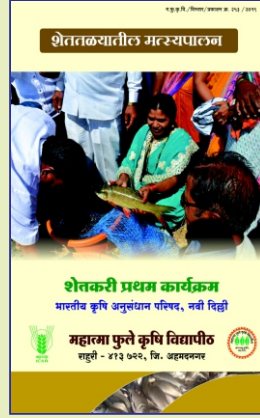
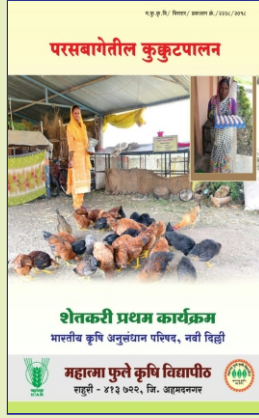
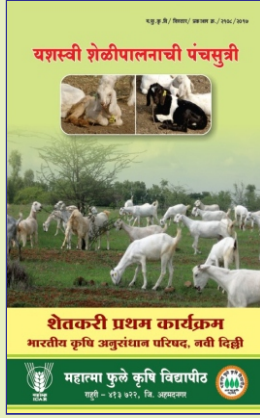
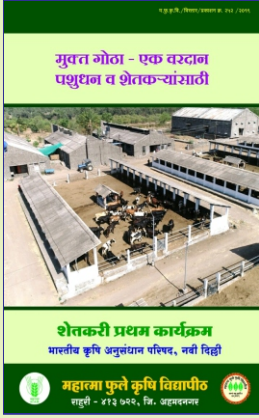

➤ प्रकल्पात सहभागी शेतकरी व शास्त्रज्ञांचा व्हॉट्सअप ग्रुप तयार केला असून शास्त्रज्ञ व शेतकऱ्यांचा सुसंवाद वाढला आहे व शेतकऱ्यांना वेळोवेळी ग्रुपद्वारे मार्गदर्शन केले जाते.

प्रकाशने निर्मिती

प्रकल्पांतर्गत चलचित्रे (व्हिडीओ क्लिप्स)

तूर आणि बाजरी उत्पादन तंत्रज्ञान

डाळिंब उत्पादन तंत्रज्ञान

शेततळ्यातील मत्स्यपालन

परसबागेतील कुक्कुटपालन

प्रकल्पाचे सहभागीदार

- कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन
- आत्मा, अहमदनगर
- राष्ट्रीय डेअरी विकास बोर्ड (वळू प्रकल्प, राहुरी)
- मत्स्य विभाग
- पशुसंवर्धन विभाग

प्रशिक्षण कार्यक्रम

➤ एकात्मिक शेती पध्दती

➤ डाळिंब उत्पादन तंत्रज्ञान

➤ रब्बी ज्वारी व हरभरा उत्पादन तंत्रज्ञान

➤ शेततळ्यातील मत्स्यपालन, परसबागेतील कुक्कुटपालन व शेळीपालन

➤ दाळ उत्पादन तंत्रज्ञान

शेतकरी अभ्यास दौरा

- वाटेफळ, राळेगण सिध्दी आणि हिवरे बाजार, दि. २०/१/२०१८

- सह्याद्री फार्मर प्रोड्यूसर कंपनी प्रा. लि., मोहाडी, नाशिक, दि. १४/२/२०१८

- कृषि विज्ञान केंद्र, बारामती, दि. ९/३/२०१८

- कृषिक प्रदर्शन - २०१९, कृषि विज्ञान केंद्र, बारामती, दि. २०/१/२०१९

- कृषि विज्ञान केंद्र, बाभळेश्वर; गांडुळखत प्रकल्प; शेळीपालन प्रकल्प; मुरघास प्रकल्प, दि. २५/७/२०१९

मान्यवरांच्या प्रकल्पास भेटी

- मा. कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा, डॉ. व्ही. पी. चहल, मा. सहाय्यक महासंचालक (कृषि विस्तार), भाकृअप, नवी दिल्ली, डॉ. लाखन सिंह, मा. संचालक, कृषि तंत्रज्ञान व संशोधन संस्था, पुणे आणि डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी (दि. २/७/२०१७)

- डॉ. ए. के. सिंह, मा. उपमहासंचालक (कृषि विस्तार), भाकृअप, नवी दिल्ली, डॉ. लाखन सिंह, मा. संचालक, कृषि तंत्रज्ञान व संशोधन संस्था, पुणे आणि डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी (दि. २२/७/२०१७)

- विस्तार शिक्षण परिषदेचे मा. सदस्य डॉ. एस. प्रभू कुमार, डॉ. ए. एम. नरुला व संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे (दि. ५/९/२०१८)

- महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे मा. महासंचालक श्री. महेंद्र वारभुवन, कृषि परिषदेचे संचालक डॉ. हरिहर कौसडीकर, डॉ. विठ्ठल शिर्के, संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख आणि कुलसचिव श्री. सोपान कासार (दि. १४/५/२०१९)

पुरस्कार

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी राबवत असलेल्या नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पाच्या सहभागी महिला शेतकरी सौ. सविता वैभव नालकर यांचा भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद - राष्ट्रीय कृषि अनुसंधान प्रबंध अॅकॅडमी (नार्म), राजेंद्र नगर, हैद्राबाद यांच्या राष्ट्रिय पुरस्काराने सन्मान. (दिनांक : 09/09/2019)

राष्ट्रीय कार्यशाळेमध्ये शेतकऱ्यांचा सहभाग

➤ सन २०२२ पर्यंत शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्यासाठी नार्म संस्था, हैदराबाद या ठिकाणी आयोजित कार्यशाळेमध्ये शेतकरी प्रथम प्रकल्पातील चार शेतकऱ्यांचा सहभाग (दि. २२ - २३ डिसेंबर, २०१७)

➤ कृषि विज्ञान केंद्र, बारामती या ठिकाणी आयोजित 'फार्म इन्वोव्हेंट्स मीट' या कार्यक्रमात शेतकऱ्यांचा सहभाग (दि. ७/१०/२०१७)

प्रसिद्धी

कृषि प्रदर्शनांमध्ये सहभाग

पदवीप्रदान समारंभाच्या वेळी (दि. ७.१२.२०१८)

किसान आधार संमेलन (दि. १५.१०.२०१८)

कृषि विद्यापीठ भेट (दि. २९.८.२०१९)

शेतकरी प्रथम यशोगाथा

शेतकरी प्रथम' प्रकल्पातून उत्पादकता, उत्पन्नवाढीला चालना

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत. यातून शेतकरींचे जीवनमान उंचावण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत.

शेततळी झाली शेती बागायती झाली

मत्स्यसंवर्धनास विकाली सोदी घालना

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत.

Indian Farming

Special issue on ICAR-Farmer FIRST Programme

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत.

Indian Farming

OPEN JOURNAL SYSTEMS

ANNOUNCEMENTS

Home > Vol 65, No 3 (2019) > Kharde

Enhancing farmers income through ICAR-Farmer FIRST Programme

P. B. Kharde, Lakhan Singh, B. A. Deshmukh, S. S. Sadaaph

Abstract

The project entitled "Socio-economic empowerment of farmers through farming system interventions for sustainable agriculture development in Ahmednagar District" under ICAR-Farmer FIRST Programme is being implemented by MKV, Rahuri in two villages in Maharashtra, comprising 750 households. Based on the agro-ecosystem analysis, appropriate interventions in Natural Resource Management (NRM) were planned, and Integrated Farming System (IFS) components like pulses and cereals production and backyard poultry were implemented. On-experiments conducted during 2016-19, showed encouraging results in crop production and increased net income to the participant farmers. On site input management was created in the village. Convergence of line departments resulted in up-scaling of innovations and technologies. The FFP has resulted in sustainable income enhancement for the farmers.

शेतकरी

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत.

शेतकरी प्रथम

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत.

एकात्मिक शेती पध्दतीद्वारे शेतकऱ्यांची उन्नती

शेतकरी प्रथम प्रकल्पामध्ये शेतकरींना अनेक सुविधा उपलब्ध आहेत. या प्रकल्पातून शेतकरी उत्पादकता वाढवण्यासाठी आणि उत्पन्न वाढीला चालना देण्यासाठी अनेक उपक्रम राबविले जात आहेत.

अशाप्रकारे भारत सरकारच्या सन २०२२ पर्यंत शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्याच्या उद्देशाला अनुसरून एकात्मिक शेती पध्दतीद्वारे शेतकऱ्यांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पामार्फत प्रयत्न केले जात आहेत.

प्रकाशक : डॉ. शरद गडाख, संचालक, विस्तार शिक्षण

मुख्य संपादक : डॉ. पंडित खर्डे, प्रमुख अन्वेषक, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

सहसंपादक : डॉ. सचिन सदाफल, सह अन्वेषक, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

डॉ. भगवान देशमुख, सह अन्वेषक, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

श्री. विजय शेडगे, वरिष्ठ संशोधन सहयोगी, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

श्री. किरण मगर, प्रक्षेत्र सहाय्यक, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

श्री. अमोल गायकवाड, प्रक्षेत्र सहाय्यक, भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या आर्थिक सहाय्याने